

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про міліцію

(Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 4, ст. 20)

- { Вводиться в дію Постановою ВР
N 583-XII ([583-12](#)) від 25.12.90, ВВР, 1991, N 4, ст. 21 }
- { Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 2484-XII ([2484-12](#)) від 19.06.92, ВВР, 1992, N 36, ст.526
N 2932-XII ([2932-12](#)) від 26.01.93, ВВР, 1993, N 11, ст. 83 }
- { Про поширення дії додатково див. Постанову ВР
N 3135-XII ([3135-12](#)) від 22.04.93, ВВР, 1993, N 22, ст.234 }
- { Із змінами, внесеними згідно із Законами
N [62/94-ВР](#) від 28.06.94, ВВР, 1994, N 26, ст.216
N [101/95-ВР](#) від 14.03.95, ВВР, 1995, N 15, ст.102
N 312-XIV ([312-14](#)) від 11.12.98, ВВР, 1999, N 4, ст. 35 }
- { Про поширення дії додатково див. Закон
N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99, ВВР, 1999, N 34, ст.298 }
- { Офіційне тлумачення до Закону див. в Рішеннях Конституційного
Суду
N 5-рп/99 ([v005p710-99](#)) від 03.06.99
N 8-рп/99 ([v008p710-99](#)) від 06.07.99 }
- { Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 1381-XIV ([1381-14](#)) від 13.01.2000, ВВР, 2000, N 10, ст.79
N 1642-III ([1642-14](#)) від 06.04.2000, ВВР, 2000, N 27, ст.213
N 2181-III ([2181-14](#)) від 21.12.2000 - набирає чинності
з 1 квітня 2001 року, ВВР, 2001, N 10, ст.44
N 2537-III ([2537-14](#)) від 21.06.2001, ВВР, 2001, N 40, ст.193
N 2922-III ([2922-14](#)) від 10.01.2002, ВВР, 2002, N 17, ст.117
N 3033-III ([3033-14](#)) від 07.02.2002, ВВР, 2002, N 26, ст.176
N 743-IV ([743-15](#)) від 15.05.2003, ВВР, 2003, N 29, ст.233
N 762-IV ([762-15](#)) від 15.05.2003, ВВР, 2003, N 30, ст.247
N 1181-IV ([1181-15](#)) від 18.09.2003, ВВР, 2004, N 10, ст. 95
N 1577-IV ([1577-15](#)) від 04.03.2004, ВВР, 2004, N 23, ст.323
N 1745-IV ([1745-15](#)) від 03.06.2004, ВВР, 2004, N 36, ст.434
N 1961-IV ([1961-15](#)) від 01.07.2004, ВВР, 2005, N 1, ст.1
N 2285-IV ([2285-15](#)) від 23.12.2004, ВВР, 2005, N 7-8, ст.162
N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005, ВВР, 2005, N 10, ст.187
N 2459-IV ([2459-15](#)) від 03.03.2005, ВВР, 2005, N 16, ст.263
N 2505-IV ([2505-15](#)) від 25.03.2005, ВВР, 2005, N 17, N 18-19,
ст.267
N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005, ВВР, 2006, N 9, N 10-11,
ст.96
N 3537-IV ([3537-15](#)) від 15.03.2006, ВВР, 2006, N 34, ст.292
N 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006, ВВР, 2006, N 51, ст.519
N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006, ВВР, 2007, N 7-8, ст.66
N 609-V ([609-16](#)) від 07.02.2007, ВВР, 2007, N 15, ст.194
N 1014-V ([1014-16](#)) від 11.05.2007, ВВР, 2007, N 33, ст.442
N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007, ВВР, 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78

- зміни діють по 31 грудня 2008 року }

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду
N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 309-VI ([309-17](#)) від 03.06.2008, ВВР, 2008, N 27-28, ст.253
N 540-VI ([540-17](#)) від 18.09.2008, ВВР, 2009, N 6, ст.23
N 586-VI ([586-17](#)) від 24.09.2008, ВВР, 2009, N 10-11, ст.137
N 1142-VI ([1142-17](#)) від 18.03.2009, ВВР, 2009, N 31, ст.455
N 1188-VI ([1188-17](#)) від 19.03.2009, ВВР, 2009, N 32-33, ст.487
N 1254-VI ([1254-17](#)) від 14.04.2009, ВВР, 2009, N 36-37, ст.511
N 1825-VI ([1825-17](#)) від 21.01.2010, ВВР, 2010, N 10, ст.107
N 2164-VI ([2164-17](#)) від 11.05.2010 }

{ Щодо визнання неконституційними окремих положень див.
Рішення Конституційного Суду
N 17-рп/2010 ([v017p710-10](#)) від 29.06.2010 }

{ У тексті Закону найменування "Українська РСР" і
"Рада Міністрів" замінено відповідно найменуваннями
"Україна" і "Кабінет Міністрів" згідно із Законом
N [2484-12](#) від 19.06.92 }

{ У тексті Закону слова "Республіці Крим" та "Криму" замінено
словами "Автономній Республіці Крим" згідно із Законом
N 1577-IV ([1577-15](#)) від 04.03.2004 - дію Закону зупинено
на 2005 рік згідно із Законами N 2285-IV ([2285-15](#)) від
23.12.2004, N 2505-IV ([2505-15](#)) від 25.03.2005; дію Закону
зупинено на 2006 рік згідно із Законом N 3235-IV ([3235-15](#))
від 20.12.2005; дію Закону зупинено на 2007 рік згідно із
Законом N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006 }

{ У тексті Закону слова "Ради народних депутатів" у всіх
відмінках замінено словом "ради" у відповідному відмінку
згідно із Законом N 2459-IV ([2459-15](#)) від 03.03.2005,
ВВР, 2005, N 16, ст.263 }

Р о з д і л І

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Міліція в Україні

Міліція в Україні - державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань.

Стаття 2. Основні завдання міліції

Основними завданнями міліції є:
забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів;
запобігання правопорушенням та їх припинення;
охорона і забезпечення громадського порядку;
виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили;
забезпечення безпеки дорожнього руху;
захист власності від злочинних посягань;
виконання кримінальних покарань і адміністративних стягнень;
участь у поданні соціальної та правової допомоги громадянам, сприяння у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на

них законом обов'язків.

Стаття 3. Принципи діяльності міліції

Діяльність міліції будується на принципах законності, гуманізму, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями й населенням.

Діяльність міліції є гласною. Вона інформує органи влади і управління, трудові колективи, громадські організації, населення і засоби масової інформації про свою діяльність, стан громадського порядку та заходи щодо його зміцнення. За погодженням з міліцією засоби масової інформації можуть акредитувати своїх журналістів при її органах. Не підлягають розголошенню відомості, що становлять державну або службову таємницю.

У підрозділах міліції не допускається діяльність політичних партій, рухів та інших громадських об'єднань, що мають політичну мету. При виконанні службових обов'язків працівники міліції незалежні від впливу будь-яких політичних, громадських об'єднань. { Частина третя статті 3 в редакції Закону N [2484-12](#) від 19.06.92 }

Стаття 4. Правова основа діяльності міліції

Правовою основою діяльності міліції є: Конституція України ([254к/96-ВР](#)), цей Закон, інші законодавчі акти України, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти Міністерства внутрішніх справ України, Загальна декларація прав людини, міжнародні правові норми, ратифіковані у встановленому порядку. { Стаття 4 в редакції Закону N [2484-12](#) від 19.06.92 }

Стаття 5. Діяльність міліції та права громадян

Міліція виконує свої завдання неупереджено, у точній відповідності з законом. Ніякі виняткові обставини або вказівки службових осіб не можуть бути підставою для будь-яких незаконних дій або бездіяльності міліції. Для забезпечення громадського порядку працівники міліції зобов'язані вживати заходів незалежно від свого підпорядкування.

Міліція поважає гідність особи і виявляє до неї гуманне ставлення, захищає права людини незалежно від її соціального походження, майнового та іншого стану, расової та національної належності, громадянства, віку, мови та освіти, ставлення до релігії, статі, політичних та інших переконань. При звертанні до громадянина працівник міліції зобов'язаний назвати своє прізвище, звання та пред'явити на його вимогу службове посвідчення. У взаємовідносинах з громадянами працівник міліції повинен виявляти високу культуру і такт.

Міліція не розголошує відомостей, що стосуються особистого життя людини, принижують її честь і гідність, якщо виконання обов'язків не вимагає іншого.

Міліція тимчасово, в межах чинного законодавства, обмежує права і свободи громадян, якщо без цього не можуть бути виконані покладені на неї обов'язки, й зобов'язана дати їм пояснення з цього приводу.

Міліція:

забезпечує затриманим та заарештованим (взятим під варту) особам з моменту затримання або арешту (взяття під варту) право захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника, реалізацію інших прав затриманих і заарештованих (взятих під варту) осіб;

негайно, але не пізніше як через дві години після затримання або арешту (взяття під варту) осіб повідомляє про їх місцеперебування родичам та у разі заявлення усної або письмової

вимоги - захиснику, а також адміністрації за місцем роботи чи навчання;

забезпечує харчування затриманих осіб три рази на добу за єдиними нормами, встановленими Кабінетом Міністрів України;

у разі необхідності вживає заходів щодо негайного надання медичної та іншої допомоги затриманим та заарештованим (взятим під варту) особам.

{ Частина п'ята статті 5 в редакції Закону N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

У разі заявлення затриманими або заарештованими (взятими під варту) особами усної або письмової вимоги про залучення захисника працівники міліції не мають права вимагати від них надання будь-яких пояснень або свідчень до прибуття захисника. { Статтю 5 доповнено частиною шостою згідно із Законом N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

Про заявлення вимоги про залучення захисника або про відмову у залученні захисника у протоколі затримання або постанові про арешт (взяття під варту) робиться відповідний запис, який скріплюється підписом затриманої або заарештованої (взятої під варту) особи. { Статтю 5 доповнено частиною сьомою згідно із Законом N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

Особам при затриманні або арешті (взятті під варту) працівниками міліції:

повідомляються підстави та мотиви такого затримання або арешту (взяття під варту), роз'яснюється право оскаржувати їх у суді;

надаються усно роз'яснення частини першої статті 63 Конституції України ([254к/96-ВР](#)), права відмовитися від надання будь-яких пояснень або свідчень до прибуття захисника та одночасно в друкованому вигляді - роз'яснення статей 28, 29, 55, 56, 59, 62 і 63 Конституції України та прав осіб, затриманих або заарештованих (взятих під варту), встановлених законами, у тому числі права здійснювати захист своїх прав та інтересів особисто або за допомогою захисника з моменту затримання або арешту (взяття під варту) особи, права відмовитися від надання будь-яких пояснень або свідчень до прибуття захисника;

забезпечується можливість з моменту затримання або арешту (взяття під варту) захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника.

{ Статтю 5 доповнено частиною восьмою згідно із Законом N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

У разі невиконання працівниками міліції вимог, встановлених цією статтею, особа, права якої були порушені, та/або її представники (родичі, захисник) можуть звернутися до суду із заявою про відшкодування шкоди у встановленому законом порядку. При цьому такі особи звільняються від сплати державного мита. { Статтю 5 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

Відшкодуванню підлягають у повному обсязі:

1) заробіток та інші грошові доходи, які особа втратила внаслідок незаконних дій або бездіяльності працівників міліції;

2) майно (в тому числі гроші, грошові вклади і відсотки по них, цінні папери та відсотки по них, частка у статутному фонді господарського товариства, учасником якого був громадянин, та прибуток, який він не отримав відповідно до цієї частки, інші цінності), вартість вилученого майна, якщо його повернення в натурі та в тому ж стані стало неможливим;

3) суми, сплачені громадянином у зв'язку з поданням йому юридичної допомоги;

4) моральна шкода.

{ Статтю 5 доповнено частиною десятою згідно із Законом N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

Відшкодування моральної шкоди провадиться у разі, коли незаконні дії або бездіяльність працівників міліції завдали

моральної втрати громадянинові, моральних страждань, призвели до порушення його нормальних життєвих зв'язків, вимагають від нього додаткових зусиль для організації свого життя. { Статтю 5 доповнено частиною одинадцятю згідно із Законом N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

Моральною шкодою визнаються страждання, заподіяні громадянинові внаслідок фізичного чи психічного впливу, що призвело до погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин з оточуючими людьми, інших негативних наслідків морального характеру. { Статтю 5 доповнено частиною дванадцятю згідно із Законом N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

Працівники органів міліції несуть матеріальну відповідальність за шкоду, завдану незаконними діями або бездіяльністю в межах, встановлених законом. { Статтю 5 доповнено частиною тринадцятю згідно із Законом N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

У приміщеннях і на виділених територіях, де знаходяться органи і підрозділи міліції, забороняється організація діяльності суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та виду господарської діяльності. { Статтю 5 доповнено частиною чотирнадцятю згідно із Законом N 586-VI ([586-17](#)) від 24.09.2008 }

Стаття 6. Сприяння державних органів, громадських об'єднань, трудових колективів і громадян у виконанні завдань міліції

Державні органи, громадські об'єднання, службові особи, трудові колективи, громадяни зобов'язані сприяти міліції в охороні громадського порядку і боротьбі із злочинністю.

Міліція має право для виконання покладених на неї завдань залучати громадян за їх згодою до співробітництва у порядку, встановленому законами, що регулюють профілактичну та оперативно-розшукову діяльність. Примусове залучення громадян до співробітництва з міліцією забороняється.

Стаття 7. Організація міліції та її підпорядкованість

Міліція є єдиною системою органів, яка входить до структури Міністерства внутрішніх справ України, виконує адміністративну, профілактичну, оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну, виконавчу та охоронну (на договірних засадах) функції. Вона складається з підрозділів:

кримінальної міліції;
міліції громадської безпеки;

{ Абзац частини першої статті 7 втратив чинність у зв'язку з втратою чинності Закону N 1577-IV ([1577-15](#)) від 04.03.2004 на підставі Закону N 309-VI ([309-17](#)) від 03.06.2008 }

транспортної міліції;
державної автомобільної інспекції;
міліції охорони;
судової міліції; { Частиною першою статті 7 доповнено абзацом згідно із Законом N 762-IV ([762-15](#)) від 15.05.2003 - щодо набуття чинності див. "Прикінцеві положення" Закону }
спеціальної міліції.

Для забезпечення громадського порядку на об'єктах і територіях, які мають особливе народногосподарське значення або постраждали від стихійного лиха, екологічного забруднення, катастрофи, Міністерством внутрішніх справ України з дозволу

Кабінету Міністрів України можуть створюватись спеціальні підрозділи міліції.

На території України забороняється створення військових або інших збройних формувань чи груп, не передбачених законодавством України. { Частина третя статті 7 в редакції Закону N [2484-12](#) від 19.06.92 }

{ Частина третю статті 7 виключено на підставі Закону N 1577-IV ([1577-15](#)) від 04.03.2004 - дію змін зупинено на 2005 рік згідно із Законами N 2285-IV ([2285-15](#)) від 23.12.2004, N 2505-IV ([2505-15](#)) від 25.03.2005; дію змін зупинено на 2006 рік згідно із Законом N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005; дію Закону зупинено на 2007 рік згідно із Законом N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006; Закон втратив чинність на підставі Законів N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008, N 309-VI ([309-17](#)) від 03.06.2008 }

Організаційна структура і штатна чисельність міліції визначаються в порядку, встановлюваному Кабінетом Міністрів України.

{ Частина четверту статті 7 виключено на підставі Закону N 1577-IV ([1577-15](#)) від 04.03.2004 - дію змін зупинено на 2005 рік згідно із Законами N 2285-IV ([2285-15](#)) від 23.12.2004, N 2505-IV ([2505-15](#)) від 25.03.2005; дію змін зупинено на 2006 рік згідно із Законом N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005; дію Закону зупинено на 2007 рік згідно із Законом N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006; Закон втратив чинність на підставі Законів N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008, N 309-VI ([309-17](#)) від 03.06.2008 }

Права і обов'язки, організація роботи та структура підрозділів міліції визначаються положеннями, які затверджуються Міністром внутрішніх справ України відповідно до цього Закону.

У своїй діяльності міліція підпорядковується Міністерству внутрішніх справ України. { Частина шоста статті 7 в редакції Закону N [62/94-ВР](#) від 28.06.94 }

Міністр внутрішніх справ України здійснює керівництво всією міліцією України. { Частина сьома статті 7 в редакції Закону N [62/94-ВР](#) від 28.06.94 }

В Автономній Республіці Крим міліцією керує заступник Міністра внутрішніх справ України - начальник Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в Автономній Республіці Крим; в областях, містах, районах міліцією, крім транспортної, керують відповідно начальники головних управлінь, управлінь Міністерства внутрішніх справ України в області, місті, начальники міських і районних відділів (управлінь) головних управлінь, управлінь Міністерства внутрішніх справ України в області, місті. { Частина восьма статті 7 в редакції Закону N [62/94-ВР](#) від 28.06.94 }

Керівництво транспортною міліцією здійснюється у порядку, що визначається Міністерством внутрішніх справ України. { Статтю 7 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом N [62/94-ВР](#) від 28.06.94 }

Заступник Міністра внутрішніх справ України - начальник Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в Автономній Республіці Крим призначається на посаду і звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України. { Статтю 7 доповнено частиною десятою згідно із Законом N [62/94-ВР](#) від 28.06.94 }

Начальники головних управлінь, управлінь Міністерства внутрішніх справ України в областях, містах Києві, Севастополі та на транспорті призначаються на посаду і звільняються з посади

Міністром внутрішніх справ України. { Статтю 7 доповнено частиною одинадцятю згідно із Законом N [62/94-ВР](#) від 28.06.94, із змінами, внесеними згідно із Законом N 1577-IV ([1577-15](#)) від 04.03.2004 - дію Закону зупинено на 2005 рік згідно із Законами N 2285-IV ([2285-15](#)) від 23.12.2004, N 2505-IV ([2505-15](#)) від 25.03.2005; дію Закону зупинено на 2006 рік згідно із Законом N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005; дію Закону зупинено на 2007 рік згідно із Законом N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006; із змінами, внесеними згідно із Законами N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008, N 309-VI ([309-17](#)) від 03.06.2008 }

Начальники міських, районних, лінійних відділів (управлінь), головних управлінь, управлінь Міністерства внутрішніх справ України в області, місті та на транспорті призначаються на посаду і звільняються з посади Міністром внутрішніх справ України за поданням відповідно заступника Міністра внутрішніх справ України - начальника Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в Автономній Республіці Крим, начальників головних управлінь, управлінь Міністерства внутрішніх справ України в областях, містах Києві, Севастополі та на транспорті. { Статтю 7 доповнено частиною дванадцятю згідно із Законом N [62/94-ВР](#) від 28.06.94 }

Заступник Міністра внутрішніх справ України - начальник Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в Автономній Республіці Крим, начальники головних управлінь, управлінь Міністерства внутрішніх справ України в областях, містах та начальники їх міських і районних відділів (управлінь) один раз на рік звітують перед відповідними Радами про стан боротьби із злочинністю та охорони громадського порядку. { Статтю 7 доповнено частиною тринадцятю згідно із Законом N [62/94-ВР](#) від 28.06.94 }

{ Стаття 7-1 втратила чинність у зв'язку з втратою чинності Закону N 1577-IV ([1577-15](#)) від 04.03.2004 на підставі Закону N 309-VI ([309-17](#)) від 03.06.2008 }

Стаття 8. Співробітництво у сфері діяльності міліції між Міністерством внутрішніх справ України та відповідними органами інших держав і міжнародними організаціями поліції

Співробітництво у сфері діяльності міліції між Міністерством внутрішніх справ України та відповідними органами інших держав і міжнародними організаціями поліції здійснюється відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних організацій поліції, членом яких є Україна.

{ Стаття 8 в редакції Законів N [2484-12](#) від 19.06.92, N 2164-VI ([2164-17](#)) від 11.05.2010 }

Стаття 9. Залучення до виконання завдань міліції інших працівників органів внутрішніх справ

До виконання завдань по охороні громадського порядку, громадської безпеки і боротьбі із злочинністю в порядку, встановленому чинним законодавством, можуть залучатись інші працівники органів внутрішніх справ, військовослужбовці внутрішніх військ. На них, а також на курсантів, слухачів, ад'юнктів, інших атестованих працівників, у тому числі й викладацького складу навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України, поширюються права і обов'язки, гарантії правового і соціального захисту та відповідальність працівників міліції.

{ Частина перша статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами N 312-XIV ([312-14](#)) від 11.12.98, N 1181-IV ([1181-15](#)) від 18.09.2003, N 1254-VI ([1254-17](#)) від 14.04.2009 }

Ці ж права, обов'язки, відповідальність та гарантії правового і соціального захисту поширюються також на працівників органів внутрішніх справ, які добровільно виконують завдання по охороні громадського порядку, громадської безпеки або до службових обов'язків яких входить виконання зазначених завдань.

Р о з д і л І І

ОБОВ'ЯЗКИ І ПРАВА МІЛІЦІЇ

Стаття 10. Основні обов'язки міліції

Міліція відповідно до своїх завдань зобов'язана:

- 1) забезпечувати безпеку громадян і громадський порядок;
- 2) виявляти, запобігати, припиняти та розкривати злочини, вживати з цією метою оперативно-розшукових та профілактичних заходів, передбачених чинним законодавством;
- 3) приймати і реєструвати заяви й повідомлення про злочини та адміністративні правопорушення, своєчасно приймати по них рішення;
- 4) здійснювати досудову підготовку матеріалів за протокольною формою, провадити дізнання у межах, визначених кримінально-процесуальним законодавством; { Пункт 4 статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2484-12](#) від 19.06.92 }
- 5) припиняти адміністративні правопорушення і здійснювати провадження у справах про них;
- 6) виявляти причини й умови, що сприяють вчиненню правопорушень, вживати в межах своєї компетенції заходів до їх усунення; брати участь у правовому вихованні населення;
- 7) проводити профілактичну роботу серед осіб, схильних до вчинення злочинів, здійснювати адміністративний нагляд за особами, щодо яких його встановлено, а також контроль за засудженими до кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі;
- 8) виконувати в межах своєї компетенції кримінальні покарання та адміністративні стягнення;
- 9) розшукувати осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства і суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, передбачених законодавством;
- 10) проводити криміналістичні дослідження за матеріалами оперативно-розшукової діяльності, забезпечувати у встановленому порядку участь спеціалістів криміналістичної служби у слідчих діях;
- 11) виконувати прийняті в установленому законом порядку і в межах своєї компетенції рішення прокурора, слідчого, суду;
- 12) забезпечувати в межах своєї компетенції безпеку дорожнього руху, додержання законів, правил і нормативів у цій сфері, здійснювати державну реєстрацію (перереєстрацію) і облік транспортних засобів та систематизацію відомостей про їх власників, проводити державний технічний огляд зареєстрованих транспортних засобів, приймати іспити на право керування транспортними засобами і видавати відповідні документи; запобігати забрудненню повітря, водойм транспортними засобами та сільськогосподарською технікою; здійснювати контроль за утриманням у належному технічному стані та чистоті доріг, вулиць, майданів; { Пункт 12 частини першої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законами N 1642-III ([1642-14](#)) від 06.04.2000, N 586-VI ([586-17](#)) від 24.09.2008 }
- 13) давати відповідно до законодавства дозвіл на придбання, зберігання, носіння і перевезення зброї, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів і речовин, щодо зберігання

і використання яких встановлено спеціальні правила, а також на відкриття об'єктів, де вони використовуються, контролювати додержання зазначених правил та функціонування цих об'єктів;

14) контролювати додержання громадянами та службовими особами встановлених законодавством правил паспортної системи, в'їзду, виїзду, перебування в Україні і транзитного проїзду через її територію іноземних громадян та осіб без громадянства;

15) повідомляти відповідним державним органам і громадським об'єднанням про аварії, пожежі, катастрофи, стихійне лихо та інші надзвичайні події, вживати невідкладних заходів для ліквідації їх наслідків, врятування людей і подання їм допомоги, охорони майна, що залишилось без нагляду;

16) брати участь у проведенні карантинних заходів під час епідемій та епізоотій;

17) сприяти забезпеченню відповідно до законодавства режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації в разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості; { Пункт 17 частини першої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3033-III ([3033-14](#)) від 07.02.2002 }

18) охороняти на договірних засадах майно громадян, колективне і державне майно, а також майно іноземних держав, міжнародних організацій, іноземних юридичних осіб та громадян, осіб без громадянства;

19) забезпечувати збереження знайдених, вилучених у затриманих і заарештованих осіб і зданих у міліцію документів, речей, цінностей та іншого майна, вживати заходів до повернення їх законним власникам. Міліція несе відповідальність за збереження зданих цінностей і майна;

20) охороняти, конвоювати та тримати затриманих і взятих під варту осіб;

21) у встановленому порядку виявляти і повідомляти закладам охорони здоров'я про осіб, які становлять групу ризику захворювання на СНІД, і здійснювати за поданням закладу охорони здоров'я з санкції прокурора привід цих осіб, а також інфікованих вірусом імунодефіциту людини, хворих на венеричні захворювання, хронічний алкоголізм і наркоманів, які вводять наркотичні засоби шляхом ін'єкцій, для обов'язкового обстеження і лікування; { Пункт 21 статті 10 в редакції Закону N [2484-12](#) від 19.06.92 }

21-1) здійснювати за рішенням суду привід осіб, хворих на заразні форми туберкульозу, до протитуберкульозного закладу; { Частина першу статті 10 доповнено пунктом 21-1 згідно із Законом N 3537-IV ([3537-15](#)) від 15.03.2006 }

22) здійснювати привід до відповідних державних органів або установ згідно з чинним законодавством та з санкції прокурора громадян, які ухиляються від призову на військову службу;

23) подавати у межах наданих прав допомогу народним депутатам, представникам державних органів і громадських об'єднань у здійсненні їх законної діяльності, якщо їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушників;

24) подавати у межах наявних можливостей невідкладну, у тому числі медичну, допомогу особам, які потерпіли від правопорушень і нещасних випадків, перебувають у безпорадному або небезпечному для життя і здоров'я стані, а також неповнолітнім, які залишились без опікування;

25) забезпечувати у порядку, встановленому законодавством України, безпеку осіб, взятих під захист, у разі надходження від них заяви, звернення керівника відповідного державного органу чи отримання оперативної та іншої інформації про загрозу їх життю, здоров'ю, житлу чи майну; { Пункт 25 статті 10 в редакції Закону N 1381-XIV ([1381-14](#)) від 13.01.2000 }

26) забезпечувати в межах своїх повноважень додержання вимог закону, виконання та контроль за рішеннями сільських, селищних, міських рад з питань охорони громадського порядку, торгівлі,

утримання тварин у домашніх умовах, додержання тиші в громадських місцях тощо, а також контролювати утримання в належній чистоті вулиць, прибудинкових територій і дворів у містах та інших населених пунктах; { Пункт 26 частини першої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1642-III ([1642-14](#)) від 06.04.2000; в редакції Законів N 1745-IV ([1745-15](#)) від 03.06.2004, N 1825-VI ([1825-17](#)) від 21.01.2010 }

27) забезпечувати громадський порядок під час проведення масових заходів комерційного характеру на кошти організацій або осіб, які їх проводять;

28) забезпечувати згідно із законом підтримання порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорону приміщень суду, виконання функції щодо державного захисту суддів, працівників суду, забезпечення безпеки учасників судового процесу; { Частину першу статті 10 доповнено пунктом 28 згідно із Законом N 762-IV ([762-15](#)) від 15.05.2003 }

29) забезпечувати затриманим або заарештованим (взятим під варту) особам право на юридичний захист у порядку, передбаченому цим Законом та іншими нормативно-правовими актами; { Частину першу статті 10 доповнено пунктом 29 згідно із Законом N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

30) надавати допомогу державному виконавцю при проведенні виконавчих дій у випадках, передбачених законом; { Частину першу статті 10 доповнено пунктом 30 згідно із Законом N 540-VI ([540-17](#)) від 18.09.2008 }

31) виконувати в межах своєї компетенції запити правоохоронних органів інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних організацій поліції, членом яких є Україна. { Частину першу статті 10 доповнено пунктом 31 згідно із Законом N 2164-VI ([2164-17](#)) від 11.05.2010 }

Працівник міліції на території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу в разі звернення до нього громадян або службових осіб з заявою чи повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або у разі безпосереднього виявлення таких зобов'язаний вжити заходів до попередження і припинення правопорушень, рятування людей, подання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події і повідомити про це в найближчий підрозділ міліції. { Статтю 10 доповнено частиною другою згідно із Законом N [2484-12](#) від 19.06.92 }

Стаття 11. Права міліції

Міліції для виконання покладених на неї обов'язків надається право:

1) вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень міліції, виносити на місці усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати передбачені цим Законом заходи примусу;

2) перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи, необхідні для з'ясування питання щодо додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких покладено на міліцію;

3) викликати громадян і службових осіб у справах про злочини та у зв'язку з матеріалами, що знаходяться в її провадженні, в разі ухилення без поважних причин від явки за викликом піддавати їх приводу у встановленому законом порядку;

4) виявляти і вести облік осіб, які підлягають профілактичному впливу на підставі та в порядку, встановлених законодавством, виносити їм офіційне застереження про

неприпустимість протиправної поведінки;

5) затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях:

осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених, які переховуються від дізнання, слідства чи суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання, - на строки і в порядку, передбачені законом;

осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано взяття під варту, - на строк, встановлений судом, але не більше десяти діб; { Абзац третього пункту 5 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, для складання протоколу або розгляду справи по суті, якщо ці питання не можуть бути вирішені на місці, - на строк до трьох годин, а у необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення - до трьох діб з повідомленням про це письмово прокуророві протягом 24 годин з моменту затримання;

неповнолітніх віком до 16 років, які залишилися без опікування, - на строк до передачі законним представникам або до влаштування у встановленому порядку, а неповнолітніх, які вчинили суспільно небезпечні діяння і не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, - до передачі їх законним представникам або направлення у приймальники-розподільники для дітей, але не більш як на 8 годин; { Абзац п'ятий пункту 5 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 609-V ([609-16](#)) від 07.02.2007 }

осіб, які виявили непокору законній вимозі працівника міліції, - до розгляду справи судом, але не більше ніж на 24 години; { Абзац шостий пункту 5 статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами N [2484-12](#) від 19.06.92, N 762-IV ([762-15](#)) від 15.05.2003, N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

осіб, які перебували в громадських місцях у стані сп'яніння, якщо їх вигляд ображав людську гідність і громадську мораль або якщо вони втратили здатність самостійно пересуватися чи могли завдати шкоди оточуючим або собі, - до передачі їх в спеціальні медичні заклади або для доставки до місця проживання, а при відсутності таких - до їх витвердження;

{ Положення абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 втратило чинність, як таке, що є неконституційним, на підставі Рішення Конституційного Суду Рішення Конституційний Суд України N 17-рп/2010 ([v017p710-10](#)) від 29.06.2010 }

осіб, яких запідозрено у занятті бродяжництвом, - на строк до 30 діб за вмотивованим рішенням суду; { Абзац восьмий пункту 5 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1188-VI ([1188-17](#)) від 19.03.2009 }

{ Абзац дев'ятий пункту 5 частини першої статті 11 виключено на підставі Закону N 1254-VI ([1254-17](#)) від 14.04.2009 }

військовослужбовців, які вчинили діяння, що підпадають під ознаки злочину або адміністративного правопорушення, - до передачі їх військовослужбовцям Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військового командування; { Абзац десятий пункту 5 статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 743-IV ([743-15](#)) від 15.05.2003 }

осіб, які мають ознаки вираженого психічного розладу і створюють у зв'язку з цим реальну небезпеку для себе і оточуючих, - до передачі їх у лікувальні заклади, але не більш як на 24 години;

іноземців та осіб без громадянства, які розшукуються правоохоронними органами інших держав як підозрювані, обвинувачені

у вчиненні злочину або як засуджені, які ухиляються від виконання кримінального покарання, - в порядку та на строки, передбачені законодавством України, міжнародними договорами України. { Пункт 5 частини першої статті 11 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом N 2164-VI ([2164-17](#)) від 11.05.2010 }

6) проводити огляд осіб, зазначених у пункті 5 цієї статті, речей, що знаходяться при них, транспортних засобів і вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або використані на шкоду їх здоров'ю;

7) складати протоколи про адміністративні правопорушення, провадити особистий огляд, огляд речей, вилучення речей і документів, застосовувати інші передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;

8) у випадках, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, накладати адміністративні стягнення або передавати матеріали про адміністративні правопорушення на розгляд інших державних органів, товариських судів, громадських об'єднань або трудових колективів;

9) проводити в порядку провадження дізнання і за дорученням слідчих органів у кримінальних справах обшуки, вилучення, допити та інші слідчі дії відповідно до кримінально-процесуального законодавства;

10) здійснювати на підставах і в порядку, встановлених законом, гласні та негласні оперативно-розшукові заходи, фото-, кіно-, відеозйомку і звукозапис, прослуховування телефонних розмов з метою розкриття злочинів;

{ Положення апункту 11 частини першої статті 11 в частині права міліції проводити фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку, дактилоскопію осіб, які затримані за підозрою у занятті бродяжництвом, втратило чинність, як таке, що є неконституційним, на підставі Рішення Конституційного Суду Рішення Конституційний Суд України N 17-рп/2010 ([v017p710-10](#)) від 29.06.2010 }

11) проводити фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку, дактилоскопію осіб, які затримані за підозрою у вчиненні злочину або за бродяжництво, взяті під варту, звинувачуються у вчиненні злочину, а також осіб, підданих адміністративному арешту;

12) проводити кіно-, фото- і звукофіксацію як допоміжний засіб попередження протиправних дій та розкриття правопорушень;

13) вести профілактичний облік правопорушників, криміналістичний та оперативний облік в обсязі, структурі й порядку, що визначаються завданнями, покладеними на міліцію цим Законом;

14) проводити огляд поклажі, багажу та огляд пасажирів цивільних повітряних, морських і річкових суден, засобів залізничного та автомобільного транспорту згідно з чинним законодавством; { Пункт 14 статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2484-12](#) від 19.06.92 }

15) входити безперешкодно у будь-який час доби:

а) на територію і в приміщення підприємств, установ і організацій, в тому числі митниці, та оглядати їх з метою припинення злочинів, переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах;

б) на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян у разі переслідування злочинця або припинення злочину, що загрожує життю мешканців, а також при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах;

в) до житла чи до іншого володіння особи, яка перебуває під адміністративним наглядом, з метою перевірки виконання встановлених судом обмежень. { Підпункт "в" пункту 15 частини

першої статті 11 в редакції Закону N 2537-III ([2537-14](#)) від 21.06.2001 }

У разі опору, вчинення протидії працівник міліції може вжити заходів до їх подолання, передбачених цим Законом;

16) перебувати на земельних ділянках, в жилих та інших приміщеннях громадян за їхньою згодою, а також на території і в приміщеннях підприємств, установ і організацій з повідомленням про це адміністрації з метою забезпечення безпеки громадян, громадської безпеки, запобігання злочину, виявлення і затримання осіб, які його вчинили;

17) одержувати безперешкодно і безплатно від підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та об'єднань громадян на письмовий запит відомості (в тому числі й ті, що становлять комерційну та банківську таємницю), необхідні у справах про злочини, що знаходяться у провадженні міліції. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється у порядку та обсязі, встановлених Законом України "Про банки і банківську діяльність" ([2121-14](#)); { Пункт 17 статті 11 в редакції Закону N [2932-12](#) від 26.01.93, із змінами, внесеними згідно із Законом N 2922-III ([2922-14](#)) від 10.01.2002 }

18) повідомляти з метою профілактичного впливу державним органам, громадським об'єднанням, трудовим колективам і громадськості за місцем проживання особи про факти вчинення нею адміністративного правопорушення;

19) вносити відповідним державним органам, громадським об'єднанням або службовим особам, підприємствам, установам, організаціям обов'язкові до розгляду подання про необхідність усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень;

20) відповідно до своєї компетенції тимчасово обмежувати або забороняти доступ громадян на окремі ділянки місцевості чи об'єкти з метою забезпечення громадського порядку, громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей;

21) обмежувати або забороняти у випадках затримання злочинців, при аваріях, інших надзвичайних обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг; зупиняти транспортні засоби в разі порушення правил дорожнього руху, наявних ознак, що свідчать про технічну несправність транспорту або забруднення ним навколишнього середовища, а також при наявності даних про те, що він використовується з протиправною метою; оглядати транспортні засоби і перевіряти у водіїв документи на право користування й керування ними, дорожні листи і відповідність вантажів, що перевозяться, товарно-транспортним документам, наявність поліса обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката "Зелена картка"), а у випадках, передбачених законодавством, ліцензійної картки на транспортний засіб; { Абзац перший пункту 21 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами N 1961-IV ([1961-15](#)) від 01.07.2004, N 586-VI ([586-17](#)) від 24.09.2008 }

організовувати при необхідності медичний огляд водіїв, затримувати, відстороняти від керування транспортними засобами осіб, які перебувають у стані сп'яніння, а також тих, які не мають документів на право керування або користування транспортними засобами, тимчасово вилучати посвідчення водія транспортного засобу, талон про проходження державного технічного огляду та ліцензійну картку на транспортний засіб; { Абзац другий пункту 21 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 586-VI ([586-17](#)) від 24.09.2008 }

використовувати передбачені нормативно-правовими актами

технічні засоби, в тому числі засоби фото- і відеоспостереження, для виявлення та фіксування порушень правил дорожнього руху ([1306-2001-п](#)), а у випадках, передбачених законом, тимчасово затримувати і доставляти на спеціальні майданчики чи стоянки для зберігання транспортні засоби, експлуатація яких не допускається або забороняється законом; { Абзац третій пункту 21 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 586-VI ([586-17](#)) від 24.09.2008 }

відвідувати підприємства, установи й організації для виконання контрольних і профілактичних функцій щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

вимагати від фізичних та юридичних осіб усунення порушень правил утримання та експлуатації автомобільних доріг, вулиць і залізничних переїздів, у встановленому порядку видавати приписи на усунення виявлених порушень, обмежувати або забороняти проведення ремонтно-будівельних робіт та здійснення інших заходів на автомобільних дорогах, вулицях і залізничних переїздах, якщо при цьому не додержуються вимоги щодо забезпечення громадської безпеки і безпеки дорожнього руху та його учасників; { Абзац п'ятий пункту 21 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 586-VI ([586-17](#)) від 24.09.2008 }

22) анулювати виданий підприємству, установі й організації дозвіл на придбання, зберігання і використання зброї, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів і речовин при невиконанні встановлених правил користування і поведінки з ними або при недоцільності їх дальшого зберігання, вилучати при необхідності зазначені предмети, опечатувати склади, бази й сховища, закривати стрілецькі тири і стенди, зброєремонтні та піротехнічні підприємства, магазини, що торгують зброєю і боєприпасами, до усунення порушень відповідних правил;

анулювати дозволи на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, видані громадянам, які зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби без призначення лікаря, інші одурманюючі засоби, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законодавством;

оглядати з участю адміністрації підприємств, установ, організацій приміщення, де знаходяться зброя, боєприпаси, вибухові, наркотичні та сильнодіючі хімічні, отруйні та радіоактивні речовини і матеріали, з метою перевірки додержання правил поведінки з ними;

оглядати зброю та боєприпаси, що знаходяться у громадян, а також місця їх зберігання;

23) вилучати у громадян і службових осіб предмети і речі, заборонені або обмежені в обороті, а також документи з ознаками підробки, знищувати ці предмети, речі та документи або передавати їх за призначенням у встановленому порядку;

24) вимагати від керівників підприємств, установ і організацій пояснення по фактах порушення законодавства, перевірка додержання якого віднесена до компетенції міліції, а також у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, проводити перевірки по фактах порушення законодавства, контроль за додержанням якого віднесено до компетенції міліції, вимагати проведення інвентаризацій і ревізій відповідних сфер фінансово-господарської діяльності.

Органи міліції вправі приступити до проведення перевірки суб'єктів господарської діяльності за умови наявності направлення на перевірку, яке складається за формою, встановленою Міністерством внутрішніх справ України. У направленні на перевірку зазначаються дата його видачі, назва підрозділу міліції, мета, вид, підстави, дата початку та дата закінчення перевірки, посади, звання та прізвища посадових осіб підрозділу міліції, які проводитимуть перевірку. Направлення на перевірку є дійсним за умови наявності підпису керівника підрозділу міліції, скріпленого печаткою органу міліції;

за рішенням суду в присутності понятих та керівників підприємств, установ, організацій, фізичних осіб, щодо яких проводиться перевірка, витребувати і вилучати оригінали документів, що свідчать про правопорушення, зразки сировини і продукції, а до ухвалення такого рішення суду - в присутності понятих та керівників підприємств, установ, організацій, фізичних осіб, щодо яких проводиться перевірка, вивчати документи, що свідчать про правопорушення, за рахунок відповідного органу міліції робити з них копії із залишенням особам, щодо яких проводиться перевірка, опису документів, з яких виготовлено копії, опечатувати каси, склади та архіви на термін не більше 24 годин з моменту такого опечатування, зазначеного в протоколі;

{ Пункт 24 частини першої статті 11 в редакції Закону N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

25) користуватися безплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі), а також попутним транспортом. Працівники підрозділів міліції на транспорті у межах обслуговуваних діляниць, крім цього, мають право на безплатний проїзд у поїздах, на річкових і морських судах. Під час службових відряджень працівники міліції мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту і розміщення в готелях при пред'явленні службового посвідчення і посвідчення про відрядження. В разі невідкладних службових поїздок вони забезпечуються квитками на проїзд незалежно від наявності місць;

26) використовувати безперешкодно транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, організаціям і громадянам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав, міжнародних організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, стихійного лиха, доставки в лікувальні заклади осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, для переслідування правопорушників та їх доставки в міліцію.

Використання з цією метою транспортних засобів, що належать підприємствам, установам і організаціям, здійснюється безплатно. Відшкодування збитків та витрат за використання транспорту громадян здійснюється відповідно до вимог статті 25 цього Закону та інших актів чинного законодавства;

27) користуватися у невідкладних випадках безперешкодно і безплатно засобами зв'язку, що належать підприємствам, установам і організаціям, а засобами зв'язку, що належать громадянам, - за їх згодою; { Пункт 27 статті 11 в редакції Закону N [2484-12](#) від 19.06.92 }

28) користуватися безплатно засобами масової інформації з метою встановлення обставин вчинення злочинів та осіб, які їх вчинили, свідків, потерпілих, розшуку злочинців, які втекли, осіб, які пропали безвісти, та з іншою метою, що пов'язана з необхідністю подання допомоги громадянам, підприємствам, установам і організаціям у зв'язку з виконанням міліцією покладених на неї обов'язків.

Службові особи, які без поважних причин відмовились подати допомогу працівникові міліції в реалізації його прав, передбачених пунктами 24-28 статті 11, підлягають відповідальності за чинним законодавством;

29) матеріально і морально заохочувати громадян, які подають допомогу в охороні правопорядку та боротьбі із злочинністю;

30) зберігати, носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю;

31) видавати у разі наявності небезпеки для життя і здоров'я особам, взятим під захист, відповідно до чинного законодавства зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку; { Статтю 11 доповнено пунктом 31 згідно із Законом N 1381-XIV ([1381-14](#)) від 13.01.2000 }

32) звертатися у межах своєї компетенції із запитами до

правоохоронних органів інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних організацій поліції, членом яких є Україна.

{ Статтю 11 доповнено пунктом 32 згідно із Законом N 2164-VI ([2164-17](#)) від 11.05.2010 }

При здійсненні заходів із запобігання, виявлення і розкриття злочинів у сфері податкового законодавства права, передбачені пунктами 2, 3, абзацами другим, третім, четвертим, шостим пункту 5, пунктами 6-19, 23-31 частини першої цієї статті, надаються виключно органам податкової міліції у межах їх компетенції. { Статтю 11 доповнено частиною згідно із Законом N 2181-III ([2181-14](#)) від 21.12.2000 - набирає чинності з 1 квітня 2001 року; в редакції Закону N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

Р о з д і л III

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ І ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Стаття 12. Умови і межі застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї

Міліція має право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених цим Законом.

Застосуванню сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї повинно передувати попередження про намір їх використання, якщо дозволяють обставини. Без попередження фізична сила, спеціальні засоби і зброя можуть застосовуватися, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю громадян чи працівників міліції.

Забороняється застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю людей, працівників міліції, або збройного нападу чи збройного опору.

У разі неможливості уникнути застосування сили вона не повинна перевищувати міри, необхідної для виконання покладених на міліцію обов'язків і має зводитись до мінімуму можливості завдання шкоди здоров'ю правопорушників та інших громадян. При завданні шкоди міліція забезпечує подання необхідної допомоги потерпілим в найкоротший строк.

Про застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, а також про будь-які ушкодження або смерть, які спричинені особі внаслідок застосування працівником міліції заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, працівник міліції негайно та письмово доводить до відома безпосереднього начальника для сповіщення прокуророві. { Частина статті 12 в редакції Закону N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

Перевищення повноважень по застосуванню сили, в тому числі спеціальних засобів і зброї, тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

{ Дію статті 12 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

Стаття 13. Застосування засобів впливу

Працівники міліції мають право застосовувати заходи фізичного

впливу, в тому числі прийоми рукопашного бою, для припинення правопорушень, подолання протидії законним вимогам міліції, яка здійснюється із застосуванням сили щодо працівників міліції або інших осіб, якщо інші способи були застосовані та не забезпечили виконання покладених на міліцію обов'язків.

Міліція може направляти спеціальні підрозділи міліції для забезпечення проведення контролюючими органами перевірок суб'єктів господарської діяльності лише за рішенням судді або суду.

Дозвіл на направлення спеціального підрозділу міліції надається лише у випадках, коли перевірка проводиться в рамках розслідування кримінальних справ.

Органам міліції забороняється використовувати фізичний та психологічний вплив для забезпечення проведення контролюючими органами планових та позапланових перевірок суб'єктів господарської діяльності, у тому числі шляхом демонстрації зброї, спеціальних засобів, погроз їх застосування.

{ Стаття 13 в редакції Закону N 2322-IV ([2322-15](#)) від 12.01.2005 }

{ Дію статті 13 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

Стаття 14. Застосування спеціальних засобів

Працівники міліції мають право застосовувати наручники, гумові кийки, засоби зв'язування, сльозоточиві речовини, світлозвукові пристрої відволікаючої дії, пристрої для відкриття приміщень і примусової зупинки транспорту, водомети, бронемашини та інші спеціальні і транспортні засоби, а також використовувати службових собак у таких випадках:

1) для захисту громадян і самозахисту від нападу та інших дій, що створюють загрозу їх життю або здоров'ю;

{ Дію пункту 1 частини першої статті 14 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

2) для припинення масових безпорядків і групових порушень громадського порядку;

3) для відбиття нападу на будівлі, приміщення, споруди і транспортні засоби, незалежно від їх належності, або їх звільнення у разі захоплення;

{ Дію пункту 3 частини першої статті 14 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

4) для затримання і доставки в міліцію або інше службове приміщення осіб, які вчинили правопорушення, а також для конвоювання і тримання осіб, затриманих і підданих арешту, взятих під варту, якщо зазначені вище особи чинять опір працівникам міліції або якщо є підстави вважати, що вони можуть вчинити втечу чи завдати шкоди оточуючим або собі;

5) для припинення масового захоплення землі та інших дій, що можуть призвести до зіткнення груп населення, а також діянь, які паралізують роботу транспорту, життєдіяльності населених пунктів, посягають на громадський спокій, життя і здоров'я людей;

6) для припинення опору працівникові міліції та іншим особам, які виконують службові або громадські обов'язки по охороні громадського порядку і боротьбі із злочинністю;

7) для звільнення заручників.

Вид спеціального засобу, час початку та інтенсивність його застосування визначаються з урахуванням обстановки, що склалася, характеру правопорушення і особи правопорушника.

{ Дію частини другої статті 14 поширено на особовий склад

Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

Повний перелік спеціальних засобів, а також правила їх застосування встановлюються Кабінетом Міністрів України за висновком Міністерства охорони здоров'я України і Генеральної прокуратури України і публікуються в засобах масової інформації. { Частина третя статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2484-12](#) від 19.06.92 }

{ Дію частини третьої статті 14 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

Стаття 15. Застосування вогнепальної зброї

Працівники міліції як крайній захід мають право застосовувати вогнепальну зброю у таких випадках:

1) для захисту громадян від нападу, що загрожує їх життю і здоров'ю, а також звільнення заручників;

2) для відбиття нападу на працівника міліції або членів його сім'ї, якщо їх життю або здоров'ю загрожує небезпека; { Пункт другий частини першої статті 15 в редакції Закону N [101/95-ВР](#) від 14.03.95 }

{ Дію пункту 2 частини першої статті 15 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

3) для відбиття нападу на охоронювані об'єкти, конвої, жилі приміщення громадян, приміщення державних і громадських підприємств, установ і організацій, а також звільнення їх у разі захоплення;

{ Дію пункту 3 частини першої статті 15 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

4) для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого злочину і яка намагається втекти;

5) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожує життю і здоров'ю працівника міліції;

{ Дію пункту 5 частини першої статті 15 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

6) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю громадян або працівника міліції.

Забороняється застосовувати і використовувати вогнепальну зброю при значному скупченні людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

{ Дію частини другої статті 15 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

Працівники міліції мають право використовувати зброю для подання сигналу тривоги або виклику допомоги, для знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю громадян або працівника міліції.

{ Дію частини третьої статті 15 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

{ Частина четверту статті 15 виключено на підставі Закону N [101/95-ВР](#) від 14.03.95 }

Стаття 15-1. Гарантії особистої безпеки озброєного працівника міліції

Працівник міліції має право оголити вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, яка склалася, можуть виникнути підстави для її застосування. При затриманні злочинців чи правопорушників або осіб, яких працівник міліції запідозрив у скоєнні злочинів чи правопорушень, а також при перевірці документів у підозрілих осіб, працівник міліції може привести у готовність вогнепальну зброю, що є попередженням про можливість її застосування.

Спроба особи, яку затримує працівник міліції із вогнепальною зброєю в руках, наблизитись до нього, скоротивши при цьому визначену ним відстань, чи доторкнутись до зброї, дають працівникові міліції право застосувати вогнепальну зброю.

{ Закон доповнено статтею 15-1 згідно з Законом N [101/95-ВР](#) від 14.03.95 }

{ Дію статті 15-1 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

Р о з д і л І V

СЛУЖБА В МІЛІЦІЇ

Стаття 16. Особовий склад міліції

Особовий склад міліції складається з працівників, що проходять державну службу в підрозділах міліції, яким відповідно до чинного законодавства присвоєно спеціальні звання міліції.

Працівники міліції мають єдиний формений одяг, зразки якого затверджуються Кабінетом Міністрів України, що видається безплатно, і відзнаки. Працівникам міліції видається службове посвідчення.

Використання спеціальних звань, відзнак, форми одягу і службового посвідчення працівника міліції особою, яка не є працівником міліції, тягне за собою відповідальність за законом.

{ Дія частини третьої статті 16 поширюється на начальницький і рядовий склад органів внутрішніх справ згідно з Постановою ВР N [3135-12](#) від 22.04.93 }

Стаття 17. Прийняття на службу до міліції

На службу до міліції приймаються на контрактній основі громадяни, здатні за своїми особистими, діловими і моральними якостями, освітнім рівнем, фізичною підготовкою і станом здоров'я виконувати покладені на міліцію завдання. При прийнятті на службу може бути встановлено іспитовий строк до одного року. { Частина перша статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2484-12](#) від 19.06.92 }

Працівники міліції приносять присягу, текст якої затверджується Кабінетом Міністрів України.

Не можуть бути прийняті на службу до міліції особи, які раніше засуджувались за вчинення злочину.

{ Дія статті 17 поширюється на начальницький і рядовий склад органів внутрішніх справ згідно з Постановою ВР N [3135-12](#) від 22.04.93 }

Стаття 18. Проходження служби в міліції

Порядок та умови проходження служби в міліції регламентуються Положенням про проходження служби особовим складом органів внутрішніх справ, затверджуваним Кабінетом Міністрів України.

Особи, прийняті на службу до міліції, в тому числі слухачі й курсанти шкіл міліції, які перебувають на військовому обліку військовозобов'язаних, на час служби знімаються з нього і перебувають у кадрах Міністерства внутрішніх справ України. { Частина друга статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1014-V ([1014-16](#)) від 11.05.2007 }

{ Частина третю статті 18 виключено на підставі Закону N 1014-V ([1014-16](#)) від 11.05.2007 }

Працівник міліції, який є депутатом місцевої ради, прикомандировується на час постійної роботи до відповідної місцевої ради з залишенням на службі в органах внутрішніх справ. По закінченні постійної роботи в Раді або раніше цього строку депутат місцевої ради за його бажанням направляється в розпорядження Міністерства внутрішніх справ України з правом зайняття попередньої або за його згодою іншої рівноцінної посади. { Частина четверта статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2459-IV ([2459-15](#)) від 03.03.2005 }

При звільненні зі служби в міліції за ініціативою адміністрації у разі відхилення скарги з цього приводу вищестоящими в порядку підлеглості службовою особою чи органом звільнений працівник міліції має право оскаржити звільнення в суд. { Частина п'ята статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом N 762-IV ([762-15](#)) від 15.05.2003 }

Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України затверджується Верховною Радою України.

Працівники міліції вправі створювати професійні спілки. Вони не можуть бути членами політичних партій, рухів та інших громадських об'єднань, що мають політичну мету. { Частина сьома статті 18 в редакції Закону N [2484-12](#) від 19.06.92 }

Працівникам міліції забороняється займатись будь-якими видами підприємницької діяльності, а так само організовувати страйки або брати в них участь. { Частина восьма статті 18 в редакції Закону N [2484-12](#) від 19.06.92 }

{ Дія статті 18 поширюється на начальницький і рядовий склад органів внутрішніх справ згідно з Постановою ВР N [3135-12](#) від 22.04.93 }

Стаття 19. Оплата праці працівників міліції

Форми і розміри грошового забезпечення працівників міліції встановлюються Кабінетом Міністрів України і повинні забезпечувати достатні матеріальні умови для комплектування якісного особового складу міліції, диференційовано враховувати характер і умови роботи, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності і компенсувати їх фізичні та інтелектуальні затрати.

{ Частина перша статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом N 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 }

{ Дія частини першої статті 19 поширюється на начальницький і рядовий склад органів внутрішніх справ згідно з Постановою ВР N [3135-12](#) від 22.04.93 }

Органи місцевого самоврядування можуть провадити для працівників міліції додаткові виплати понад встановлені Кабінетом Міністрів України розміри.

{ Частина друга статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом

№ 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 }

{ Частина третю статті 19 виключено на підставі Закону № [2484-12](#) від 19.06.92 }

Р о з д і л V

ПРАВОВИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ЇХ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ

{ Назва розділу V із змінами, внесеними згідно із Законом № 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 }

Стаття 20. Правове становище працівників міліції

Працівник міліції є представником державного органу виконавчої влади.

Законні вимоги працівників міліції є обов'язковими для виконання громадянами і службовими особами.

Працівник міліції при виконанні покладених на нього обов'язків керується тільки законом, діє в його межах і підпорядковується своїм безпосередньому і прямому начальникам. Ніхто інший, за винятком уповноважених службових осіб, у передбачених законом випадках не вправі втручатися в законну діяльність працівника міліції.

Ніхто не має права покласти на працівника міліції виконання обов'язків, не передбачених чинним законодавством.

Втручання в діяльність міліції тягне за собою відповідальність за законом.

Стаття 21. Правовий захист працівників міліції та громадян, які сприяють міліції в охороні громадського порядку та боротьбі із злочинністю

Працівники міліції перебувають під захистом держави, що здійснюється в порядку і випадках, передбачених законом. { Частина перша статті 21 в редакції Закону № 1381-XIV ([1381-14](#)) від 13.01.2000 }

{ Дію частини першої статті 21 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом № 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

Держава гарантує захист життя, здоров'я, честі, гідності, житла, майна працівника міліції, членів його сім'ї та близьких родичів від злочинних посягань та інших протиправних дій. { Частина друга статті 21 в редакції Закону № 1381-XIV ([1381-14](#)) від 13.01.2000 }

{ Дію частини другої статті 21 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом № 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

Образа працівника міліції, опір, погроза, насильство та інші дії, які перешкоджають виконанню покладених на працівника міліції завдань, тягнуть за собою встановлену законом відповідальність.

{ Дію частини третьої статті 21 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом № 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

Правопорушення щодо пенсіонера міліції, членів його сім'ї, вчинені у зв'язку з його попередньою службовою діяльністю, а так само щодо особи, яка сприяє міліції в охороні громадського порядку

і боротьбі із злочинністю, та членів її сім'ї, тягнуть за собою відповідальність за законом. { Статтю 21 доповнено частиною четвертою згідно із Законом N [2484-12](#) від 19.06.92 }

Працівник міліції має право оскаржити до суду прийняті щодо нього рішення службових осіб органів внутрішніх справ, якщо вважає, що вони ущемлюють його гідність і особисті права, які не пов'язані із службовою діяльністю.

{ Дію частини п'ятої статті 21 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

Звільнення працівника міліції зі служби у зв'язку з обвинуваченням у вчиненні злочину допускається тільки після набуття звинувачувальним вироком законної сили.

{ Дію частини шостої статті 21 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

У разі затримання працівника міліції за підозрою у вчиненні злочину або обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою його тримають у призначених для цього установах органів внутрішніх справ окремо від інших осіб або на гарнізонній гауптвахті. { Частина сьома статті 21 в редакції Закону N [2484-12](#) від 19.06.92 }

{ Дію частини сьомої статті 21 поширено на особовий склад Державної фельд'єгерської служби України при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України згідно із Законом N 834-XIV ([834-14](#)) від 06.07.99 }

{ Стаття 21 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2484-12](#) від 19.06.92 }

Стаття 22. Соціальний захист працівників міліції

Держава гарантує працівникам міліції соціальний захист.

Працівники міліції користуються пільгами при розподілі житла, встановленні квартирних телефонів, влаштуванні дітей у дошкільні заклади, вирішенні інших питань соціально-побутового забезпечення у порядку, передбаченому законодавством України.

Жила площа працівникам міліції, в тому числі працюючим на транспорті, надається місцевими радами, відповідними міністерствами та відомствами у першочерговому порядку.

Працівникам міліції та членам їх сімей надається 50-процентна знижка по оплаті жилої площі, комунальних послуг, а також палива в межах норм, встановлених законодавством. { Частина четверта статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Працівники міліції, які живуть і працюють у сільській місцевості та в селищах міського типу, і члени їх сімей, які проживають з ними, забезпечуються безплатно житлом з опаленням і освітленням за встановленими нормами, а також користуються іншими пільгами, передбаченими законодавством.

Пільги на безплатне забезпечення житлом з опаленням і освітленням за встановленими нормами працівникам міліції, які живуть і працюють у сільській місцевості та в селищах міського типу, а також пільги працівникам міліції по оплаті жилої площі, комунальних послуг і палива з 50-процентною знижкою надаються за умови, якщо розмір наданих пільг у грошовому еквіваленті разом із середньомісячним сукупним доходом працівника міліції за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. { Статтю 22 доповнено частиною згідно із Законом N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду

N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

За працівниками міліції, звільненими зі служби за віком, хворобою або вислугою років, зберігається право на пільги за цим Законом за умови, якщо середньомісячний сукупний дохід сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. { Частина статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законами N [2484-12](#) від 19.06.92, N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Працівники міліції мають право на одержання кредитів на індивідуальне і кооперативне житлове будівництво в розстрочку на 20 років з погашенням 50 процентів наданої позики за рахунок відповідних фондів Міністерства внутрішніх справ України і місцевих бюджетів.

Місцеві ради можуть продавати на пільгових умовах житло працівникам міліції із знижкою до 50 процентів його вартості.

Міліція може мати службовий житловий фонд.

Працівникам міліції, які використовують у службових цілях особистий транспорт, виплачується грошова компенсація у встановлених розмірах.

Для працівників міліції встановлюється 41-годинний робочий тиждень. У необхідних випадках особи рядового і начальницького складу несуть службу понад встановлену тривалість робочого часу, а також у вихідні та святкові дні.

Оплата праці в надурочний і нічний час, у вихідні та святкові дні провадиться відповідно до вимог законодавства.

Працівники органів внутрішніх справ та члени їх сімей, які проживають разом з ними, користуються безплатним медичним обслуговуванням у закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. За працівниками органів внутрішніх справ, звільненими зі служби за віком, хворобою або вислугою років, зберігається право на обслуговування цими ж закладами. { Статтю 22 доповнено частиною згідно із Законом N 1142-VI ([1142-17](#)) від 18.03.2009 }

Зміна підпорядкування закладів охорони здоров'я, у тому числі санаторно-курортних, підпорядкованих Міністерству внутрішніх справ України, не допускається. { Статтю 22 доповнено частиною згідно із Законом N 1142-VI ([1142-17](#)) від 18.03.2009 }

Місцеві ради можуть встановлювати й інші не передбачені цим Законом гарантії соціальної захищеності працівників міліції.

{ Офіційне тлумачення положень частини четвертої та п'ятої статті 22 Закону див. в Рішенні Конституційного Суду N 5-рп/99 ([v005p710-99](#)) від 03.06.99; частини шостої статті 22 див. в Рішенні Конституційного Суду N 8-рп/99 ([v008p710-99](#)) від 06.07.99 }

Стаття 23. Виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або каліцтва працівника міліції та компенсація заподіяння шкоди його майну

{ Назва статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом N 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 }

{ Частину першу статті 23 виключено на підставі Закону N 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 }

{ Частину другу статті 23 виключено на підставі Закону N 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 }

У разі загибелі (смерті) працівника міліції, який перебував на службі в органах внутрішніх справ, під час виконання ним службових обов'язків по охороні громадського порядку та боротьбі із злочинністю сім'ї загиблого (померлого), а в разі її відсутності його батькам та утриманцям виплачується одноразова грошова допомога в розмірі десятирічного грошового забезпечення загиблого (померлого) за останньою посадою в порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України ([707-2007-п](#)).

{ Частина третя статті 23 в редакції Закону N 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 }

За сім'єю загиблого працівника міліції зберігається право на одержання жилої площі. Їй надається позачергово жила площа протягом трьох місяців з дня загибелі працівника міліції у приватну власність.

За дітьми працівника міліції, який загинув або помер у зв'язку з виконанням службових обов'язків, до досягнення ними повноліття, а також за непрацездатними членами сім'ї, які перебували на його утриманні, зберігається право на пільги по оплаті житла, комунальних послуг, палива.

{ Частина п'ята статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2932-12](#) від 26.01.93 }

У разі поранення (контузії, травми або каліцтва), заподіяного працівнику міліції під час виконання ним службових обов'язків, а також інвалідності, що настала в період проходження служби в органах внутрішніх справ або не пізніше ніж через три місяці після звільнення зі служби чи після закінчення цього строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження служби в органах внутрішніх справ, залежно від ступеня втрати працездатності йому виплачується одноразова грошова допомога в розмірі до п'ятирічного грошового забезпечення за останньою посадою в порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України. Визначення ступеня втрати працездатності працівником міліції у період проходження служби в органах внутрішніх справ у кожному випадку ушкодження здоров'я здійснюється в індивідуальному порядку відповідно до законодавства.

{ Частина шоста статті 23 в редакції Закону N 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 }

У всіх випадках розмір одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) працівника міліції не повинен бути меншим від 100-кратного розміру прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на час виплати цих сум.

{ Статтю 23 доповнено частиною згідно із Законом N 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 - набуває чинності з 1 січня 2008 року }

Якщо працівник міліції та члени його сім'ї одночасно мають право на отримання одноразової грошової допомоги з підстав, передбачених цією статтею, та одноразової грошової допомоги або компенсаційної виплати, встановлених іншими законами, виплата відповідних грошових сум здійснюється за однією з підстав за вибором особи, яка має право на отримання таких виплат.

{ Статтю 23 доповнено частиною згідно із Законом N 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 }

Збитки, завдані майну працівника міліції чи його близьким родичам у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, компенсуються у встановленому законом порядку в повному обсязі і за рахунок коштів відповідного бюджету.

Положення частин третьої - дев'ятої цієї статті поширюються на осіб, залучених до заходів щодо охорони громадського порядку і боротьби із злочинністю, а також на пенсіонерів міліції.

{ Статтю 23 доповнено частиною згідно із Законом N [2484-12](#) від 19.06.92; із змінами, внесеними згідно із Законом N 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 }

Стаття 23-1. Пенсійне забезпечення працівників міліції

Пенсійне забезпечення працівників міліції після звільнення їх зі служби в органах внутрішніх справ здійснюється в порядку та на умовах, встановлених Законом України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" ([2262-12](#)).

{ Закон доповнено статтею 23-1 згідно із Законом N 328-V ([328-16](#)) від 03.11.2006 }

Стаття 24. Фінансування і матеріально-технічне забезпечення міліції

Фінансування і матеріально-технічне забезпечення міліції здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів, які надходять на підставі договорів від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних органів, підприємств, установ, організацій і громадян, а також інших джерел, не заборонених законодавством. { Частина перша статті 24 в редакції Законів N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008, N 309-VI ([309-17](#)) від 03.06.2008 }

Пільги, компенсації та гарантії, встановлені цим Законом, надаються за рахунок і в межах коштів, передбачених на утримання бюджетних установ (підприємств, організацій) у кошторисах або фінансових планах. { Частина друга статті 24 в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Загальна структура та чисельність Міністерства внутрішніх справ України затверджується Верховною Радою України. Гранична чисельність працівників центрального апарата Міністерства внутрішніх справ України затверджується Кабінетом Міністрів України. { Частина третя статті 24 в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

{ Щодо дії частини третьої статті 24 додатково див. Закони N 1577-IV ([1577-15](#)) від 04.03.2004, N 2285-IV ([2285-15](#)) від 23.12.2004, N 2505-IV ([2505-15](#)) від 25.03.2005, N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005, N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006 }

Чисельність підрозділів міліції, що здійснюють охорону об'єктів за договорами, і перелік таких об'єктів встановлюються в цілому по республіці Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства внутрішніх справ України.

Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад надають безоплатно органам і підрозділам міліції службові приміщення, а дільничним інспекторам міліції - приміщення для роботи, обладнані меблями і засобами зв'язку. { Частина п'ята статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2459-IV ([2459-15](#)) від 03.03.2005 }

Підрозділам міліції, які утримуються за рахунок коштів, що надходять на підставі договорів, відповідні міністерства і відомства надають безоплатно службові приміщення, обладнані меблями і засобами зв'язку, транспорт, криміналістичну та іншу техніку.

Підприємства, установи й організації за згодою трудових колективів можуть виділяти міліції додаткові кошти, транспорт та іншу техніку, необхідні для охорони громадського порядку і боротьби із злочинністю.

Підрозділам міліції на залізничному, водному та повітряному

транспорті відповідні транспортні відомства безоплатно надають службові приміщення, обладнані меблями, засобами зв'язку, і несуть витрати по їх експлуатації.

Стаття 25. Відповідальність працівників міліції

Працівник міліції у межах повноважень, наданих цим Законом та іншими законодавчими актами, самостійно приймає рішення і несе за свої протиправні дії або бездіяльність дисциплінарну чи кримінальну відповідальність.

При порушенні працівником міліції прав і законних інтересів громадянина міліція зобов'язана вжити заходів до поновлення цих прав, відшкодування завданих матеріальних збитків, на вимогу громадянина публічно вибачитися.

Працівник міліції, який виконує свої обов'язки відповідно до наданих законодавством повноважень та у межах закону, не несе відповідальності за завдані збитки. Такі збитки компенсуються за рахунок держави.

Дії працівника міліції можуть бути оскаржені у встановленому порядку до органів внутрішніх справ, суду або прокурору.

Службова особа міліції, яка порушила вимоги закону або неналежно виконує свої обов'язки, несе відповідальність у встановленому порядку.

Р о з д і л VI

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ МІЛІЦІЇ

Стаття 26. Контроль за діяльністю міліції

Контроль за діяльністю міліції здійснюють Кабінет Міністрів України, Міністр внутрішніх справ України і в межах своєї компетенції ради.

Місцеві ради, здійснюючи контроль за роботою міліції, не втручаються в її оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та адміністративну діяльність. { Частина друга статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2459-IV ([2459-15](#)) від 03.03.2005 }

Стаття 27. Нагляд за додержанням законності у діяльності міліції

Нагляд за додержанням законності у діяльності міліції здійснюють Генеральний прокурор України і підлеглі йому прокурори.

Голова Верховної Ради України

Л. КРАВЧУК

м. Київ, 20 грудня 1990 року
N 565-XII

І М Е Н Е М У К Р А Ї Н И

Р І Ш Е Н Н Я
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

у справі за конституційним поданням
Уповноваженого Верховної Ради України
з прав людини щодо відповідності Конституції

України (конституційності) абзацу восьмого
пункту 5 частини першої статті 11
Закону України "Про міліцію"

м. Київ
29 червня 2010 року
N 17-рп/2010

Справа N 1-25/2010

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича - головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Винокурова Сергія Маркіяновича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича - доповідача,
Домбровського Івана Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Маркуш Марії Андріївни,
Мачужак Ярослави Василівни,
Овчаренка В'ячеслава Андрійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

за участю представників суб'єкта права на конституційне подання: Кузьменко Валентини Павлівни, Таргулової Ірини Герасимівни, Фадєєвої Ніни Миколаївни - радників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Постійного представника Верховної Ради України у Конституційному Суді України Селіванова Анатолія Олександровича, представника Генеральної прокуратури України Кудрявцева Віктора Вікторовича - заступника Генерального прокурора України, представників Міністерства внутрішніх справ України: Ратушняка Віктора Івановича - заступника Міністра внутрішніх справ України, Приндюка Геннадія Іполитовича - начальника Управління юридичного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України ([254к/96-ВР](#)) (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України "Про міліцію" від 20 грудня 1990 року N 565-XII ([565-12](#)) (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., N 4, ст. 20) з наступними змінами.

Приводом для розгляду справи відповідно до статей 39, 40 Закону України "Про Конституційний Суд України" ([422/96-ВР](#)) стало конституційне подання Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Підставою для розгляду справи згідно зі статтею 82 Закону України "Про Конституційний Суд України" ([422/96-ВР](#)) є наявність спірного питання щодо конституційності вказаного у конституційному поданні положення, виявленого Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини у процесі діяльності.

Заслухавши суддю-доповідача Дідківського А.О., пояснення Кузьменко В.П., Таргулової І.Г., Селіванова А.О., Кудрявцева В.В.,

Приндюка Г.І. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Суб'єкт права на конституційне подання - Уповноважений Верховної Ради України з прав людини - звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням визнати неконституційним положення абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України "Про міліцію" від 20 грудня 1990 року N 565-XII ([565-12](#)) з наступними змінами (далі - Закон), згідно з яким міліції надано право затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях осіб, яких запідозрено у занятті бродяжництвом, - на строк до 30 діб за вмотивованим рішенням суду.

Автор клопотання стверджує, що оспорюване положення суперечить статтям 29, 33, 58 Конституції України ([254к/96-ВР](#)), оскільки порушує права громадян на свободу та особисту недоторканність, свободу пересування та вільний вибір місця проживання і надає право працівникам міліції застосовувати заходи примусу до осіб за діяння, які не визнаються правопорушенням відповідно до законодавства України.

2. Свої позиції щодо предмета конституційного подання висловили Президент України, Голова Верховної Ради України, Голова Верховного Суду України, Генеральна прокуратура України, Міністерство юстиції України, Міністерство внутрішніх справ України, науковці Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого, Одеської національної юридичної академії, Київського національного університету внутрішніх справ, Харківського національного університету внутрішніх справ, Львівського державного університету внутрішніх справ.

3. Конституційний Суд України, вирішуючи порушене в конституційному поданні питання, виходить з такого.

3.1. Україна є демократичною, правовою державою; людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 1, частини перша, друга статті 3 Конституції України) ([254к/96-ВР](#)).

В Україні визнається і діє принцип верховенства права (частина перша статті 8 Основного Закону України) ([254к/96-ВР](#)). Конституційний Суд України в абзаці другому підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 2 листопада 2004 року N 15-рп/2004 ([v015p710-04](#)) зазначив, що верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо.

Одним із елементів верховенства права є принцип правової визначеності, у якому стверджується, що обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлюваних такими обмеженнями. Тобто обмеження будь-якого права повинне базуватися на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки.

Конституційний Суд України у Рішенні від 22 вересня 2005 року N 5-рп/2005 ([v005p710-05](#)) у справі про постійне користування земельними ділянками вказав, що із конституційних принципів рівності і справедливості випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі (абзац другий підпункту 5.4 пункту 5 мотивувальної частини) ([v005p710-05](#)).

Європейський суд з прав людини неодноразово звертав увагу на недосконалість чинного законодавства України і необхідність дотримуватися принципу правової визначеності. Так, у рішенні від 6 листопада 2008 року у справі "Слоев проти України" (974_433) зазначено таке: "Суд вважає, що відсутність чітко сформульованих положень, які б визначали, чи можливо належним чином продовжити (якщо так, то за яких умов) застосування на стадії судового слідства запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, обраного на визначений період на стадії досудового слідства, не відповідає критерію "передбачуваності закону" для цілей пункту 1 статті 5 Конвенції ([995 004](#)). Суд також нагадує, що практика, яка виникла у зв'язку із законодавчою прогалиною і яка зумовлює тримання особи під вартою протягом необмеженого і непередбачуваного строку за обставин, коли таке тримання не передбачається ні конкретним положенням законодавства, ні будь-яким судовим рішенням, сама по собі суперечить принципу юридичної визначеності, який імплікований Конвенцією ([995 004](#)) і який становить один із основних елементів верховенства права" (пункт 53) (974_433).

У рішенні від 18 грудня 2008 року у справі "Новік проти України" (974_442) Європейський суд з прав людини зазначив, що "коли йдеться про позбавлення свободи, надзвичайно важливою умовою є забезпечення загального принципу юридичної визначеності. Вимога "якості закону" у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції ([995 004](#)) означає, що коли національний закон передбачає можливість позбавлення свободи, такий закон має бути достатньо доступним, чітко сформульованим і передбачуваним у своєму застосуванні для того, щоб виключити будь-який ризик свавілля" (пункт 19) (974_442).

3.2. Відповідно до статті 29 Конституції України ([254к/96-ВР](#)) кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність (частина перша), ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом (частина друга) ([254к/96-ВР](#)), у разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом (частина третя) ([254к/96-ВР](#)).

Основними міжнародними актами, в яких закріплено право кожної людини на свободу і особисту недоторканність, є:

- Загальна декларація прав людини 1948 року ([995 015](#)), у статті 3 якої проголошено, що кожна людина має право на життя, свободу та особисту недоторканність, а у статті 9 - ніхто не може бути підданий безпідставному арешту, затриманню або видворенню;

- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року ([995 043](#)), в пункті 1 статті 9 якого зазначено, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність; ніхто не може бути підданий свавільному арешту чи триманню під

вартою; ніхто не може бути позбавлений волі інакше як на підставах і відповідно до процедури, які встановлені законом;

- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року ([995_004](#)), пункт 1 статті 5 якої проголошує, що кожен має право на свободу та особисту недоторканність; нікого не може бути позбавлено свободи, крім випадків та відповідно до процедури, яка встановлена законом, зокрема законного затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, психічно хворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг.

Положення статті 29 Конституції України ([254к/96-ВР](#)) визначають затримання, арешт і тримання під вартою як примусові заходи, що обмежують право на свободу та на особисту недоторканність особи і можуть застосовуватися тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

Конституційний Суд України вважає, що словосполучення "тільки на підставах та в порядку, встановлених законом" передбачає обов'язок органів державної влади та їх посадових осіб забезпечувати дотримання норм як матеріального, так і процесуального права при затриманні.

Наведене означає, що затриманий має право на перевірку компетентним судом не лише додержання органами державної влади та їх посадовими особами норм процесуального права, на підставі яких проводилося затримання, а й обґрунтованості підозри, яка стала підставою для затримання, законності мети, з якою воно застосовувалося та чи було необхідним і виправданим за конкретних обставин.

Затримання у будь-якому випадку не може бути визнане обґрунтованим, якщо діяння, які інкримінуються затриманому, на час їх вчинення не могли розцінюватися або не визнавалися законом як правопорушення.

Аналогічної позиції дотримувався Європейський суд з прав людини у рішеннях від 23 жовтня 2008 року у справі "Солдатенко проти України" ([974_504](#)), від 6 листопада 2008 року у справі "Єлоєв проти України" ([974_433](#)), від 19 лютого 2009 року у справі "Микола Кучеренко проти України" ([974_482](#)).

3.3. Оспорюване положення Закону ([565-12](#)) надає міліції право затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях осіб, яких запідозрено у занятті бродяжництвом, - на строк до 30 діб за вмотивованим рішенням суду.

З цієї норми ([565-12](#)) вбачається, що метою такого затримання є з'ясування причетності особи до заняття бродяжництвом, тобто до скоєння злочину чи іншого правопорушення. Наявність цього права у міліції була зумовлена існуванням кримінальної відповідальності за такі діяння відповідно до статті 214 Кримінального кодексу України ([2002-05](#)) у редакції 1960 року. Проте склад злочину, визначеного цією статтею ([2002-05](#)), був декриміналізований Законом України "Про внесення доповнень і змін до Кримінального кодексу України, Кримінальнопроцесуального кодексу Української РСР і Кодексу Української РСР про адміністративні правопорушення" від 7 липня 1992 року N 2547-XII ([2547-12](#)).

Згідно з пунктом 22 частини першої статті 92 Конституції України ([254к/96-ВР](#)) виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями,

та відповідальність за них.

У Кримінальному кодексі України ([2341-14](#)) встановлено, що злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим кодексом (частина третя статті 3) ([2341-14](#)), хоча системний аналіз його норм свідчить, що бродяжництво не визнається у ньому як суспільно-небезпечне діяння і відповідальності за його вчинення не передбачено.

Не дає визначення бродяжництва як правопорушення і Кодекс України про адміністративні правопорушення ([80731-10](#), [80732-10](#)) та інші закони України.

Оспорюваним положенням Закону ([565-12](#)) встановлено тільки підставу затримання. Закон ([565-12](#)) не передбачає змісту, ознак бродяжництва та процедури достатньо доступної, чітко сформульованої і передбачуваної у своєму застосуванні, тобто такої, яка давала б можливість запобігти ризику свавільного затримання будь-якої особи за підозрою у занятті бродяжництвом, а це несумісно з принципом правової визначеності.

За правовою позицією Конституційного Суду України, викладеною у Рішенні від 26 червня 2003 року N 12-рп/2003 ([v012p710-03](#)), затримання треба розуміти як тимчасовий запобіжний кримінально-процесуальний і як адміністративно-процесуальний заходи, застосування яких обмежує право на свободу та особисту недоторканність (абзац четвертий пункту 6 мотивувальної частини) ([v012p710-03](#)).

Системний аналіз норм Кримінально-процесуального кодексу України ([1001-05](#), [1002-05](#), [1003-05](#)), зокрема статей 106, 115, 149, 165-2 ([1002-05](#)), та Кодексу України про адміністративні правопорушення ([80731-10](#), [80732-10](#)) (статей 260, 261, 262 та інших) з урахуванням того, що бродяжництво не визнається законами України злочином чи адміністративним правопорушенням, дає підстави дійти висновку про відсутність у цих нормах процедури та порядку розгляду судом питань щодо затримання особи за підозрою у занятті бродяжництвом.

Враховуючи викладене, Конституційний Суд України вважає, що положення абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону ([565-12](#)) не відповідають частині першій статті 8, частинам першій, другій, третій статті 29, частині другій статті 55, частині другій статті 58 Основного Закону України ([254к/96-ВР](#)).

3.4. Згідно з Конституцією України ([254к/96-ВР](#)) кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом (частина перша статті 33) ([254к/96-ВР](#)).

Право на свободу пересування і вибору місця проживання як невід'ємне право кожної людини закріплено також Загальною декларацією прав людини 1948 року ([995_004](#)) (пункт 1 статті 13), Міжнародним пактом про громадянські і політичні права 1966 року ([995_043](#)) (стаття 12), Протоколом N 4 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року ([994_059](#)) (стаття 2).

Зазначені положення Конституції України ([254к/96-ВР](#)) та міжнародно-правових актів дістали свій подальший розвиток і конкретизацію у Законі України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні" від 11 грудня 2003 року

№ 1382-IV ([1382-15](#)) (далі - Закон № 1382). Зокрема, у статті 2 Закону № 1382 ([1382-15](#)) закріплюється гарантія на свободу пересування та вільний вибір місця проживання, а у статтях 12, 13 визначено коло осіб, щодо яких обмежується свобода пересування та вільний вибір місця проживання.

У вказаних статтях Закону № 1382 ([1382-15](#)) не передбачено обмеження права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання людини через підозру у занятті бродяжництвом.

Виходячи з наведеного Конституційний Суд України вважає, що положення абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону ([565-12](#)) не відповідають частині першій статті 33 Конституції України ([254к/96-ВР](#)).

3.5. Конституційний Суд України, вирішуючи порушене в конституційному поданні питання, виявив із зазначених підстав невідповідність Конституції України ([254к/96-ВР](#)) положення пункту 11 частини першої статті 11 Закону ([565-12](#)) щодо права міліції проводити фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку, дактилоскопію осіб, які затримані за підозрою у занятті бродяжництвом, що відповідно до частини третьої статті 61 Закону України "Про Конституційний Суд України" ([422/96-ВР](#)) є підставою для визнання його неконституційним.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, частинами першою, другою статті 152 Конституції України ([254к/96-ВР](#)), статтями 51, 61, 63, 65, 70, 73, 82 Закону України "Про Конституційний Суд України" ([422/96-ВР](#)), Конституційний Суд України

в и р і ш и в:

1. Визнати такими, що не відповідають Конституції України ([254к/96-ВР](#)) (є неконституційними), положення частини першої статті 11 Закону України "Про міліцію" від 20 грудня 1990 року № 565-ХІІ ([565-12](#)) з наступними змінами, а саме:

- абзацу восьмого пункту 5, згідно з яким міліції надається право затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях осіб, яких запідозрено у занятті бродяжництвом, - на строк до 30 діб за вмотивованим рішенням суду;

- пункту 11 в частині права міліції проводити фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку, дактилоскопію осіб, які затримані за підозрою у занятті бродяжництвом.

2. Положення абзацу восьмого пункту 5 та пункту 11 частини першої статті 11 Закону України "Про міліцію" ([565-12](#)), які визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення.

3. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у "Віснику Конституційного Суду України" та в інших офіційних виданнях України.
